

Prowadzenie działań ochronnych na terenie ekosystemów wodnych - rezerwat przyrody Staw Nowokuźnicki

Ochrona in-situ zagrożonych siedlisk przyrodniczych w opolskich rezerwatach przyrody i ich sąsiedztwie

Dorota Twardzik
Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Opolu

Rok utworzenia: 1957

Rodzaj: florystyczny

Położenie: gmina Prószków

Powierzchnia rezerwatu: 28,91 ha

Powierzchnia prac: 0,2 ha

Termin prac: październik-listopad

Cel ochrony: zachowanie ze
względów naukowych stanowiska
roślin wodnych, a w szczególności
kotewki orzecha wodnego oraz
ochrona ptactwa

Roślinność

Występuje tutaj: ols porzeczkowy i łąg jesionowo-olszowy, łożowisko z wierzbą szarą, zespół roślinności szuwarowej w tym zespół trzciny pospolitej i pałki wąskolistnej.

Roślinność

W południowej części stawu występuje zespół kotewki orzecha wodnego, sąsiaduje z nim zespół lilii wodnych z dominacją grążela żółtego.

Trapa natans

Rozeta kotewki orzecha wodnego
Roślina jednoroczna, rozmnażająca się wegetatywnie oraz generatywnie. Preferuje wody stojące lub wolno płynące, dobrze nasłonecznione.

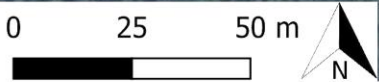
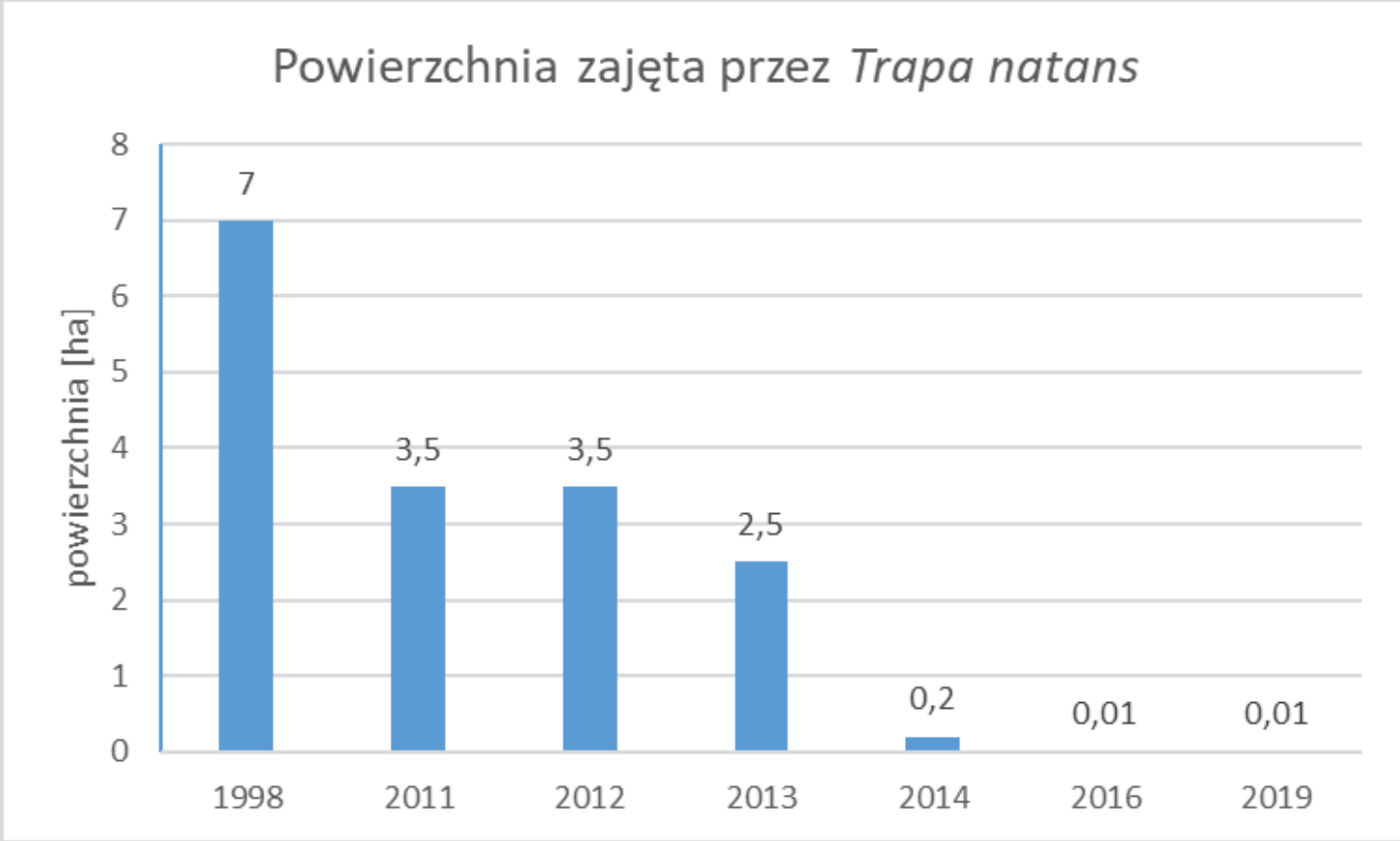
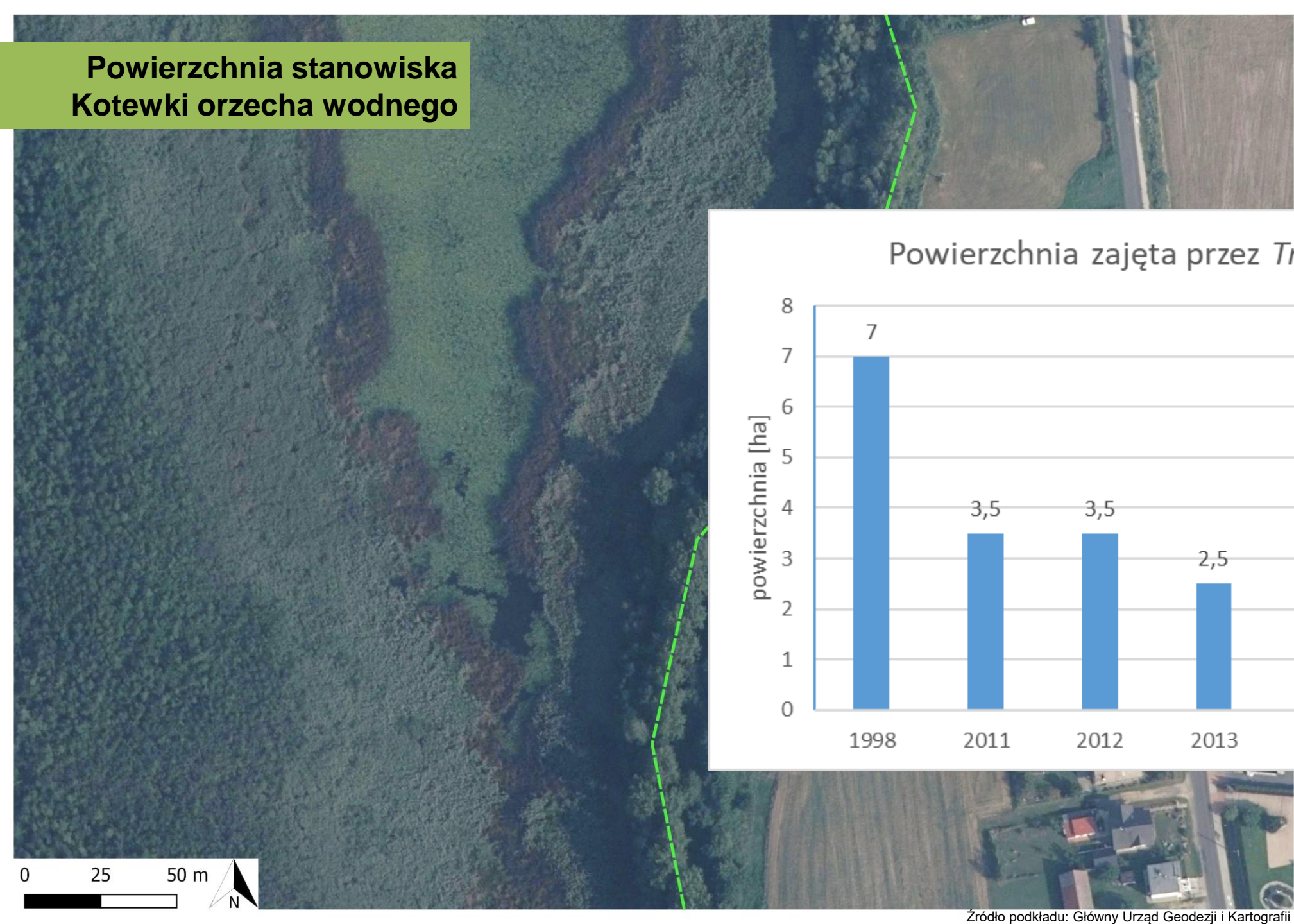

Trapa natans

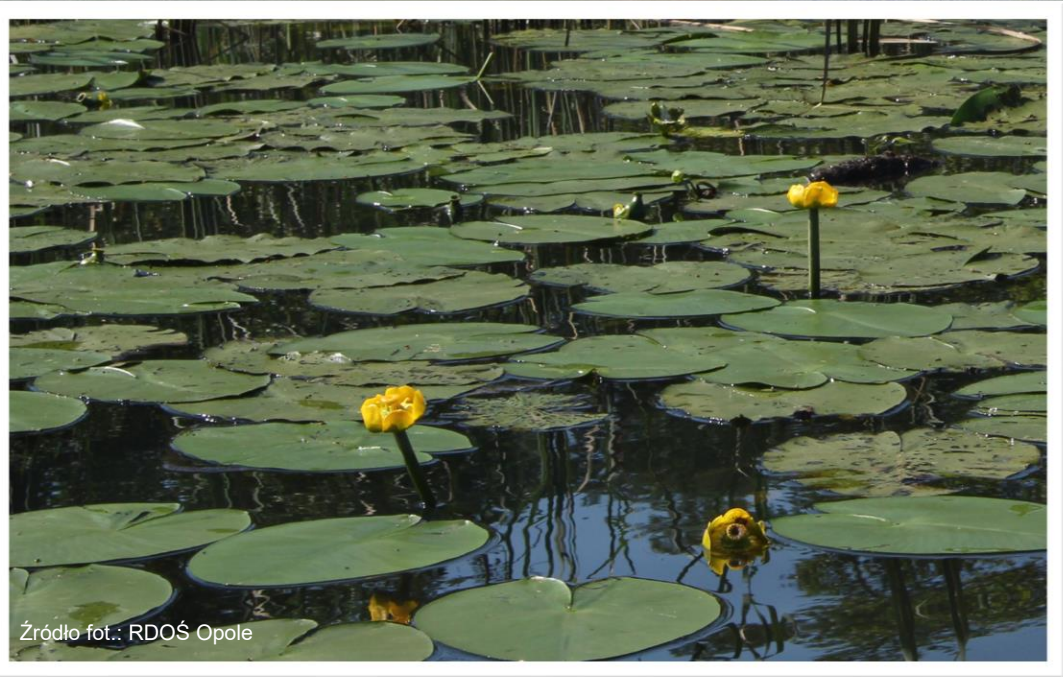
Owoc w formie zdrewniałej kotewki orzecha wodnego oraz podwodna łodyga ukorzeniająca roślinę do dna.

Powierzchnia stanowiska Kotewki orzecha wodnego

**Zagrożenie: ekspansja zespołu lilii wodnych
z dominującym grązelem żółtym**

Źródło fot.: RDOŚ Opole

5.08.2020 r.

Autor fot.: Dorota Twardzik

Działania ochronne

Rok 2019, przed przystąpieniem do realizacji działań ochronnych.

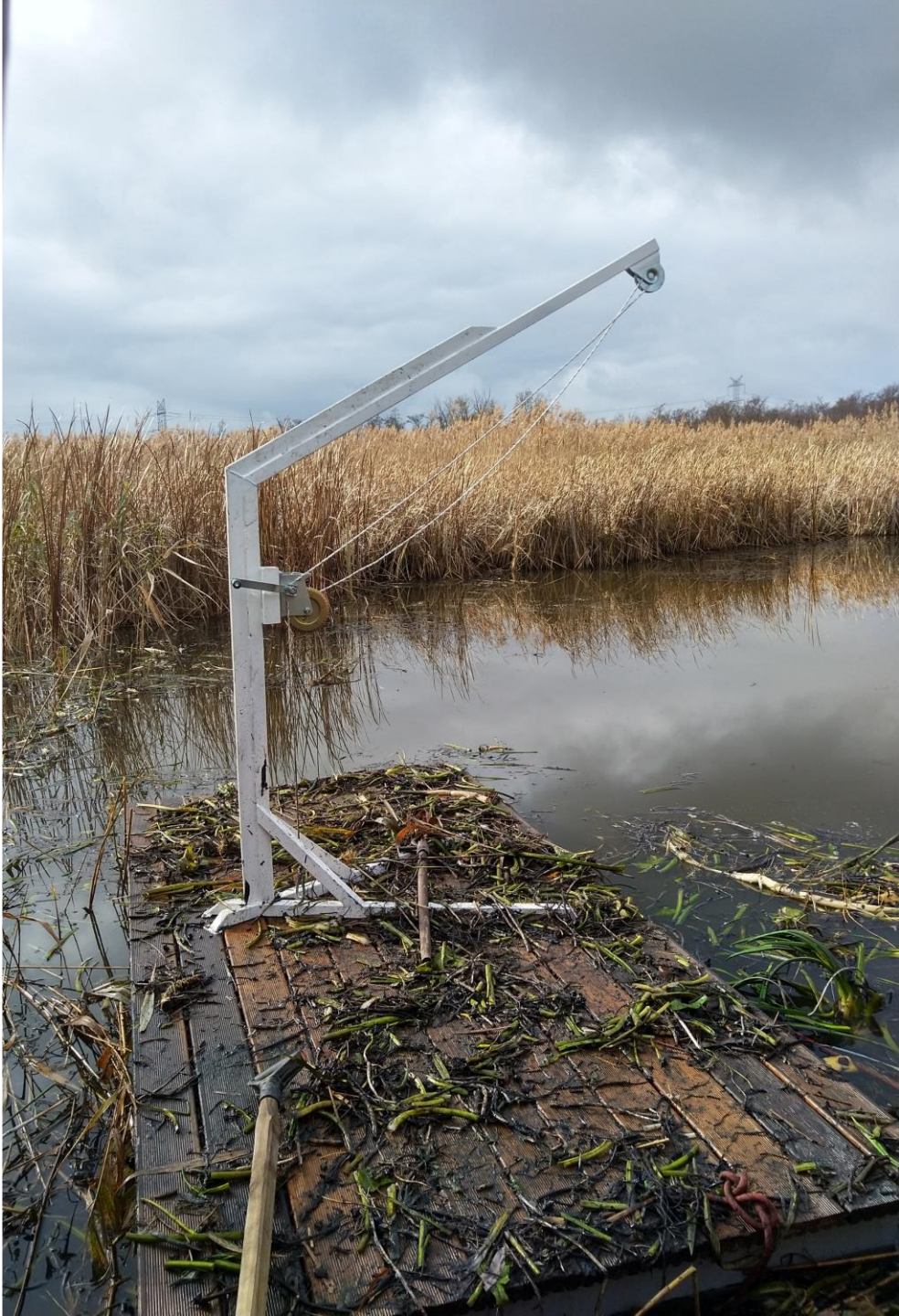
Ok. 0,03 ha (kolor pomarańczowy) pow. tafli wolnej od grązela żółtego w południowej cz. stawu - w tym tylko 0,01 ha zajęty przez zespół kotewki orzecha wodnego.

Prace polegające na usuwaniu grązela żółtego – zgodnie z zapisem planu ochrony – prowadzone na pow. 0,2 ha (kolor niebieski)

Przeprowadzone prace polegały na wrywaniu oraz wycinaniu grążela żółtego wraz z kłaczem. Zabieg prowadzony pod koniec okresu wegetacyjnego (X-XI). Biomasa usuwana była poza obszar rezerwatu.

Przeprowadzone prace polegały na wrywaniu oraz wycinaniu grążela żółtego wraz z kłęczem. Zabieg prowadzony pod koniec okresu wegetacyjnego (X-XI). Biomasa usuwana była poza obszar rezerwatu.

Przeprowadzone prace polegały na wrywaniu oraz wycinaniu grążela żółtego wraz z kłęczem. Zabieg prowadzony pod koniec okresu wegetacyjnego (X-XI). Biomasa usuwana była poza obszar rezerwatu.

Prawo wodne

Obowiązujący akt prawa miejscowego: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu z dnia 2 czerwca 2017 r. w sprawie ustanowienia **planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Staw Nowokuźnicki”** (Dz. Urz. Woj. Op. z 2017 r., poz. 1584)

Rezerwat przyrody Staw Nowokuźnicki zlokalizowany jest na gruntach pod wodami płynącymi, na działce Skarbu Państwa będącej w zarządzie PGW Wody Polskie.

Zgodnie z art. 395 wycinanie roślin z wód lub brzegu w związku z utrzymaniem wód nie wymaga pozwolenia wodnoprawnego albo zgłoszenia wodnoprawnego.

Zgodnie z art. 261 pkt.1 ppkt.3 oddanie gruntów pokrytych wodami stanowiące własność Skarbu Państwa, niezbędne do prowadzenia przedsięwzięć związanych z **wycinaniem roślin z wody – oddaje się w użytkowanie za opłatą roczną.**

Prawo wodne

Zgodnie z art. 261 pkt. 6 zwalnia się z opłaty rocznej, o której mowa w ust. 1:

1) grunty pokryte wodami oddawane w użytkowanie podmiotom wykonującym prawa właścicielskie Skarbu Państwa w stosunku do tych gruntów;

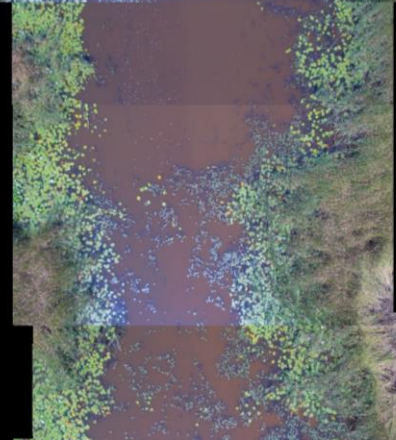
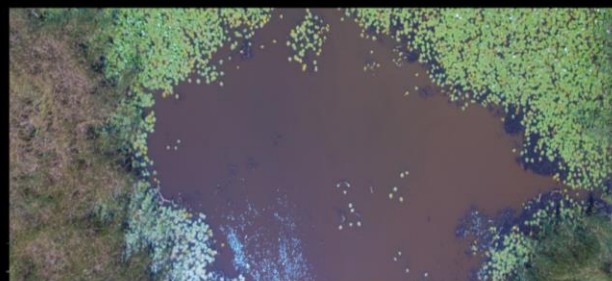
2) grunty pokryte wodami oddawane w użytkowanie jednostkom samorządu terytorialnego, klubom sportowym, w tym uczniowskim klubom sportowym, związkom sportowym oraz uprawnionym do rybactwa, na potrzeby, o których mowa w ust. 1 pkt 6, jeżeli podmioty te zapewniają powszechny i bezpłatny dostęp do wód.

Uwagi: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska jest zobowiązana do zawarcia umowy użytkowania ze względu na zakres prac oraz nie jest zwolniona z odpłatności.

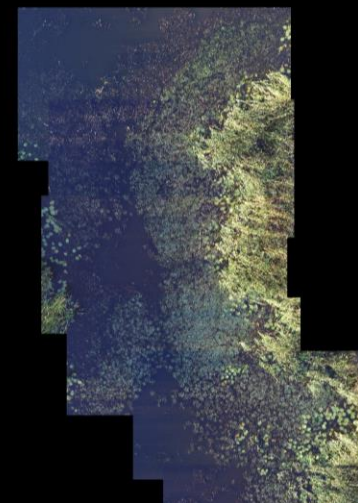
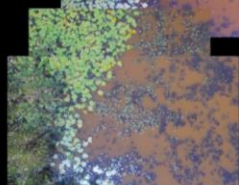
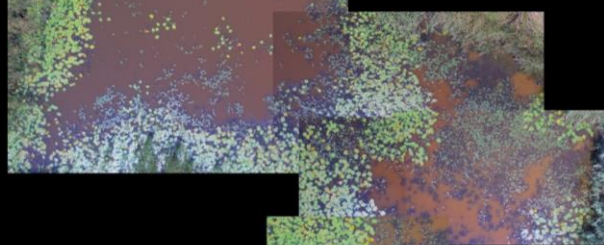

Wyniki monitoringu

W roku 2020 i 2021 przeprowadzono monitoring stanu populacji kotewki orzecha wodnego z wykorzystaniem dronu. Liczebność populacji została oszacowana na podstawie wykonanej dokumentacji fotograficznej.

5.08.2020 r.

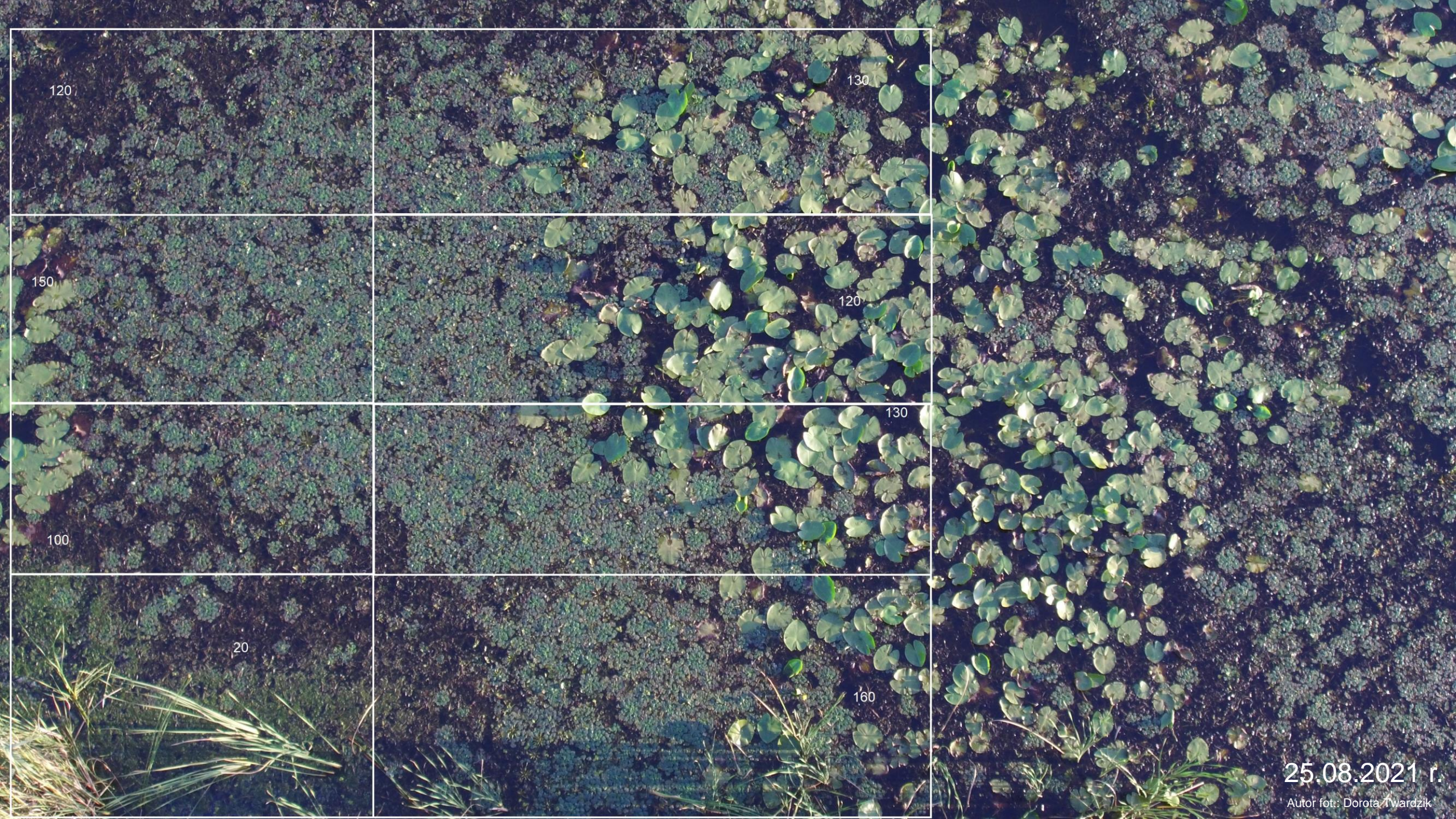
25.08.2021 r.

5.08.2020 r.

Autor fot.: Dorota Twardzik

120

130

150

120

100

130

20

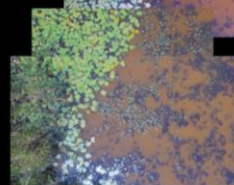
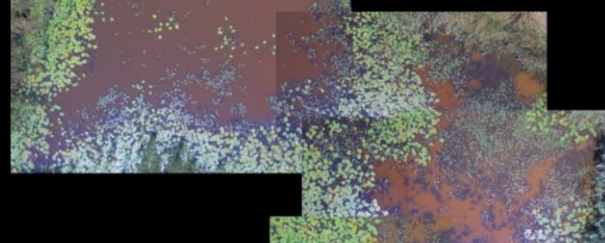
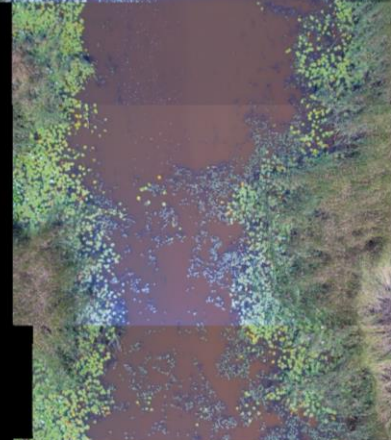
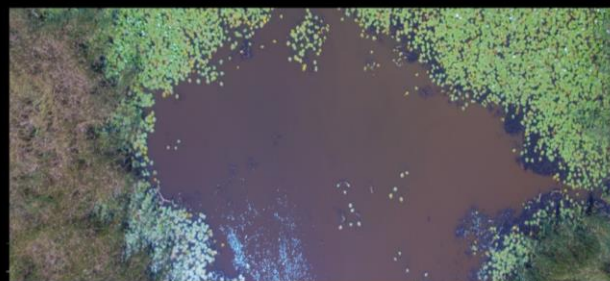
160

25.08.2021 r.

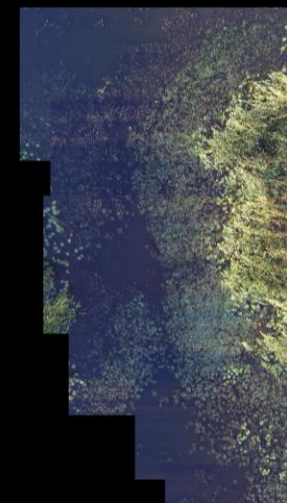
Autor fot.: Dorota Twardzik

Wyniki monitoringu

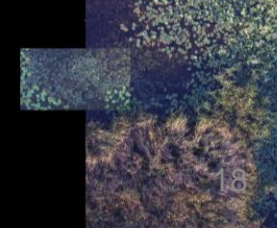
Wykonana dokumentacja fotograficzna została przekształcona jako raster z nadaną georeferencją, który posłużył do określenia w programie QGIS powierzchni zajmowanej przez *Trapa natans*

5.08.2020 r.

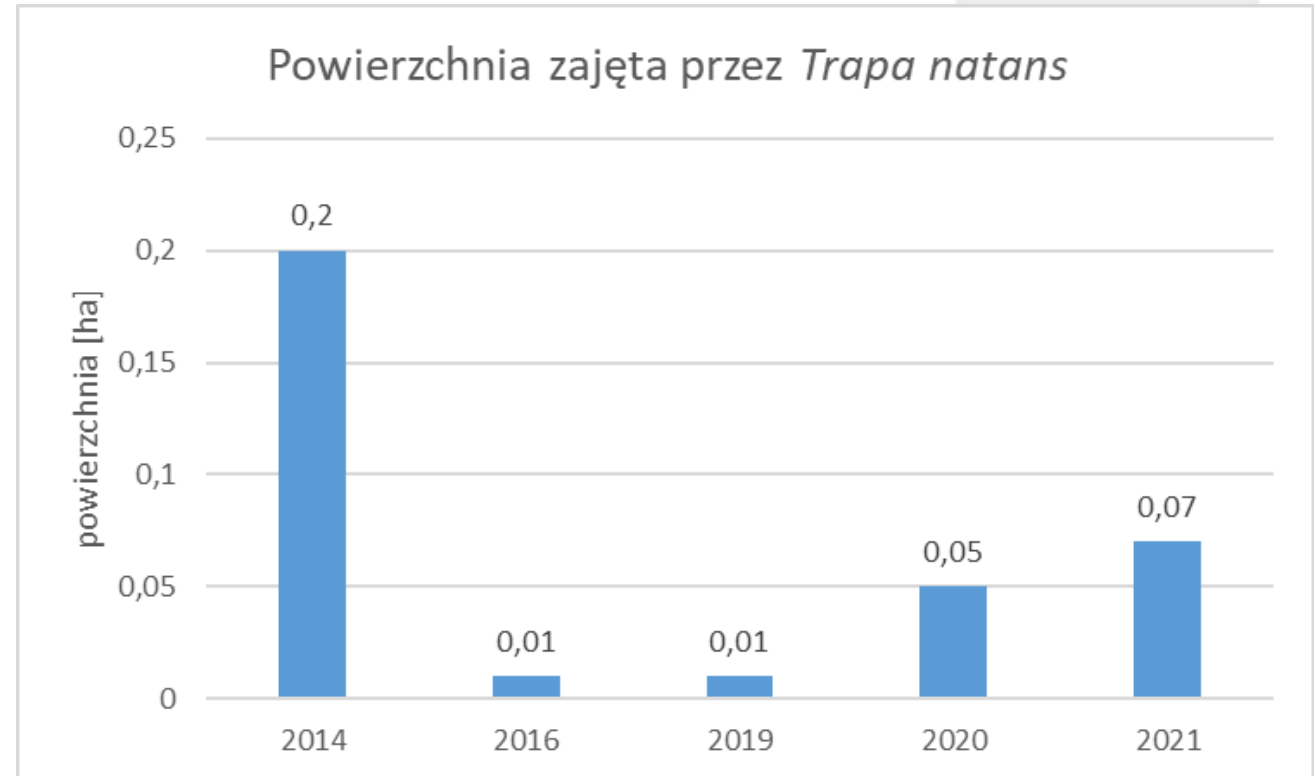

25.08.2021 r.

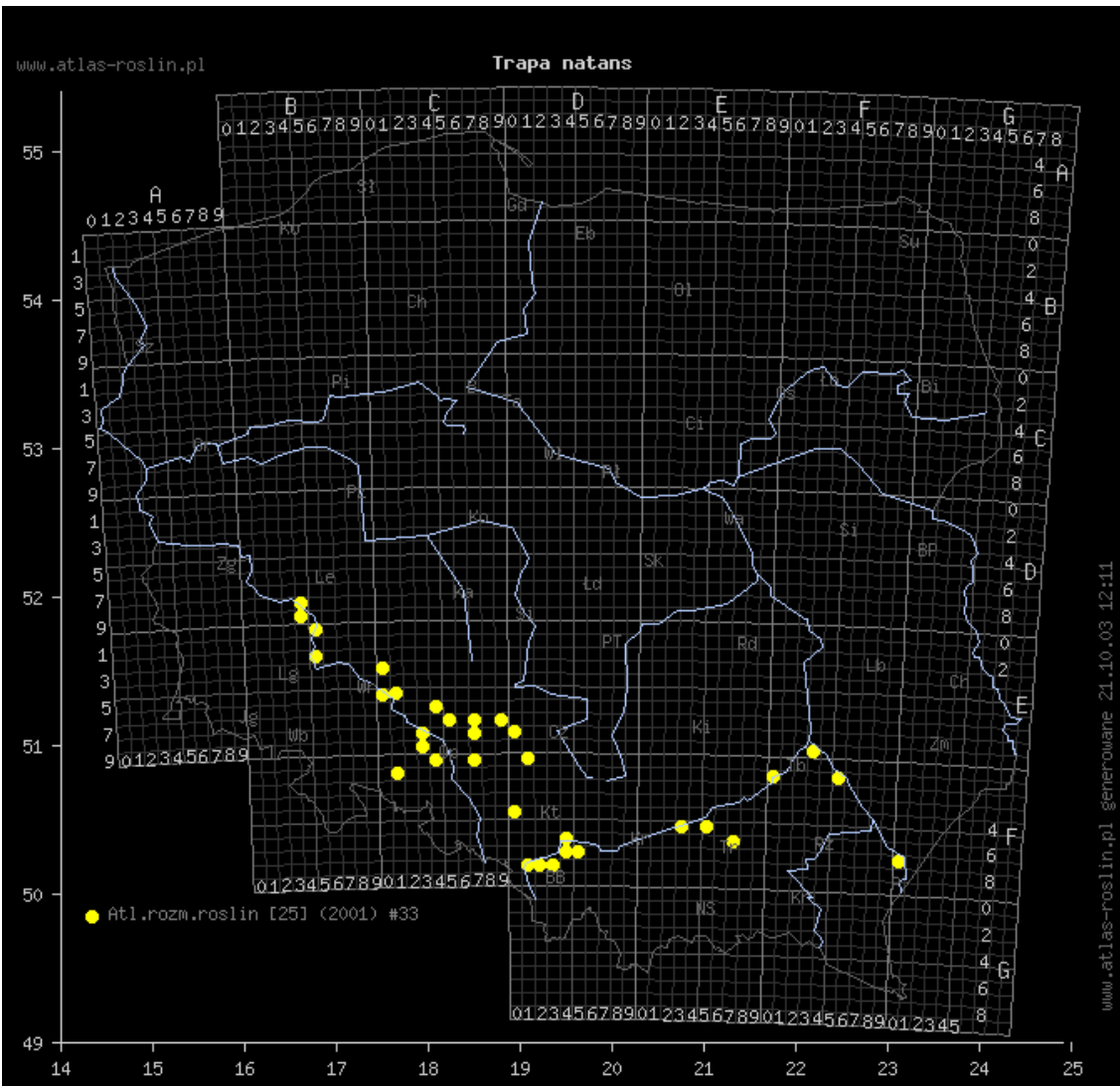

Wyniki monitoringu

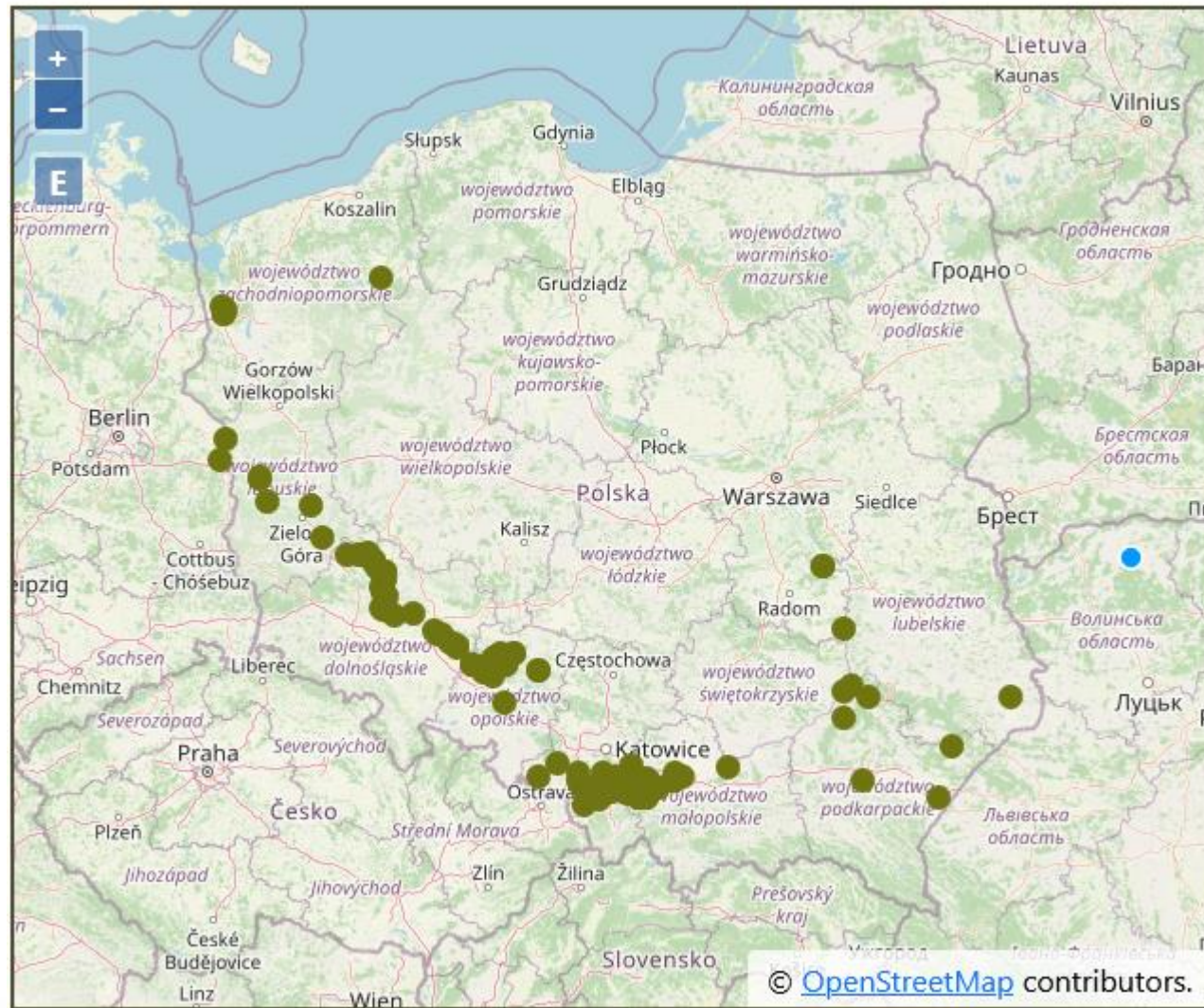
rok	Liczebność rozet	Powierzchnia [ha]
1998	Kilka tysięcy	7
2011	Kilka tysięcy	3,5
2012	Kilka tysięcy	3,5
2013	Kilka tysięcy	2,5
2014	Kilka tysięcy	0,2
2016	Kilkaset osobników	0,01
2019	Kilkaset osobników	0,01
2020	ok. 8 tys.	0,05
2021	ok. 5 tys.	0,07

Stan populacji w kraju

2001r., Zajac A., Zajac M., Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce

Dane z dnia 25.10.2021r., www.iop.krakow.pl/kotewka

Zagrożenie: zamulenie zbiornika

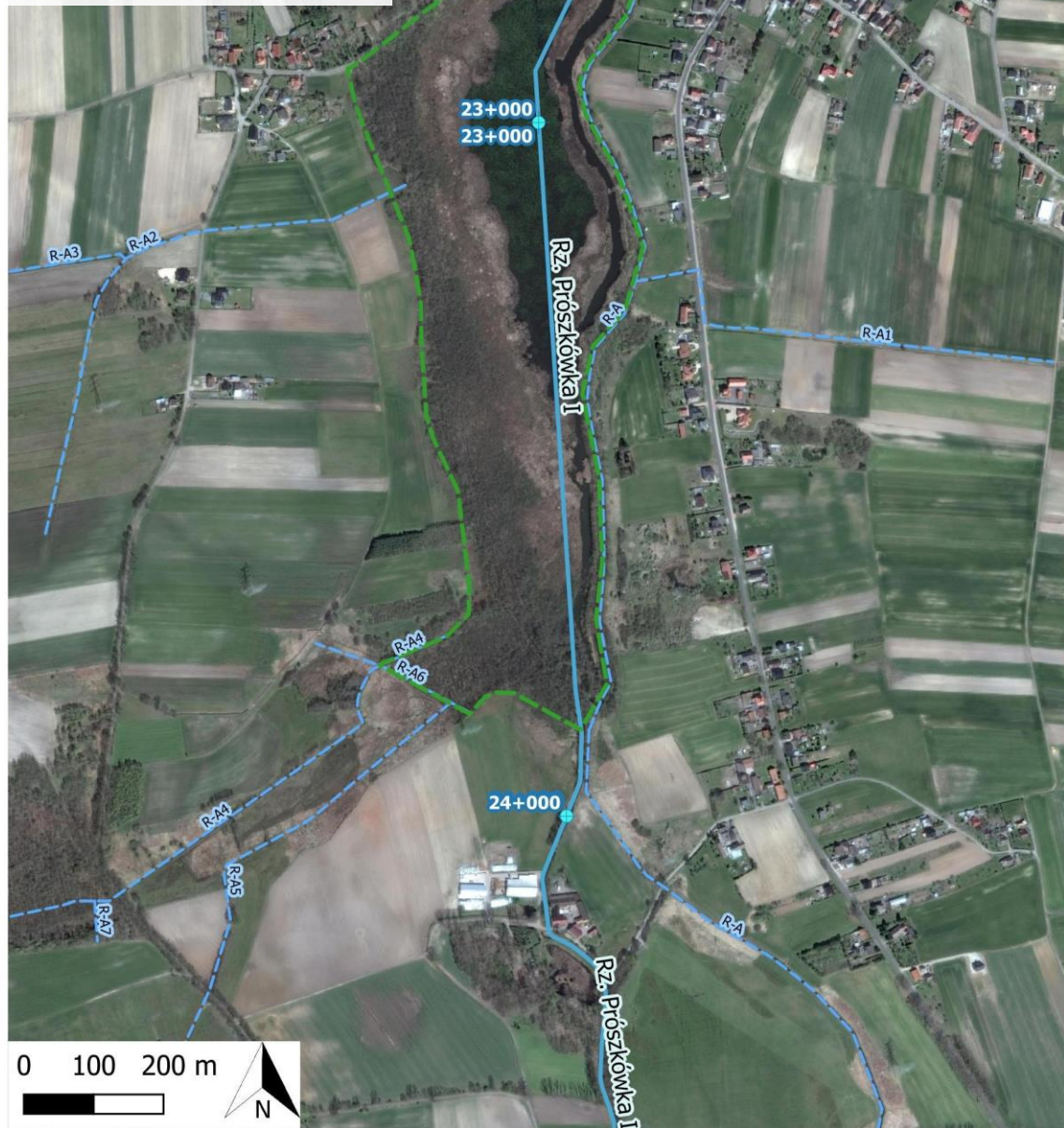
5.08.2020 r.

Autor fot.: Dorota Twardzik

Zapisy Planu Ochrony

- Zagrożenie: zamulnie zbiornika
- Sposób eliminacji: zwiększenie przepływu wody w rzece
- Rodzaj działań ochronnych: odmulenie kanału Prószkówki oraz fragmentu stawu
- Zakres działań ochronnych: opracowanie dokumentacji technicznej określającej szczegółowy sposób i termin realizacji zadania, następnie odmulenie rzeki z wykorzystaniem najnowszych dostępnych metod

Staw zasilany jest głównie wodami rz. Prószkówka.

W 2003 r. prace przeprowadzone przez WZMiUW w Opolu polegające na odmuleniu pow. 2,2 ha. Działania te ukształtowały odnogę rzeki Prószkówka, którą obecnie biegnie jej główny nurt.

Miejsce przelewania wód z koryta rzeki Prószkówka do sąsiedniego rowu (R-A), który nie zasila wód stawu Nowokuźnickiego. W krajobrazie nie przekształconym, w przypadku bariery w korycie rzeki, powstałoby rozlewisko z obejściem zatoru wód do głównego koryta rzeki w jej niższym biegu.

**Tama bobrowa na Prószkówcę
w cz. południowej rezerwatu**

**Szuwar w korycie Prószkówki,
odcinek powyżej ujścia rzeki
do rezerwatu przyrody**

**Prószkówka, 2019 r.
cz. południowa rezerwatu**

Prószkówka, 2019 r.

Rz. Prószkówka powyżej ujścia do stawu. Widoczny efekt odmulenia z 2003 r. – m.in. brak nadmiernego rozrostu zespołu lilii wodnych z dominacją grążela żółtego

Staw Nowokuźnicki, 2019 r.

Odnoga Prószkówek odmulana w roku 2003, na wysokości tafli głównej stawu, z widoczną ekspansją grążela żółtego

Staw Nowokuźnicki, 2019 r.

Zatoka powstała w wyniku odmulenia w roku 2003, za pasem trzcinowiska widoczny fragment tafli głównej stawu pokrytej w niemal w 100% zespołem lilii wodnych z dominacją grążela żółtego

Dokumentacja techniczna

Schemat odmulenia fragmentu rzeki Prószkówki

Długość odcinka: ok. 565 m

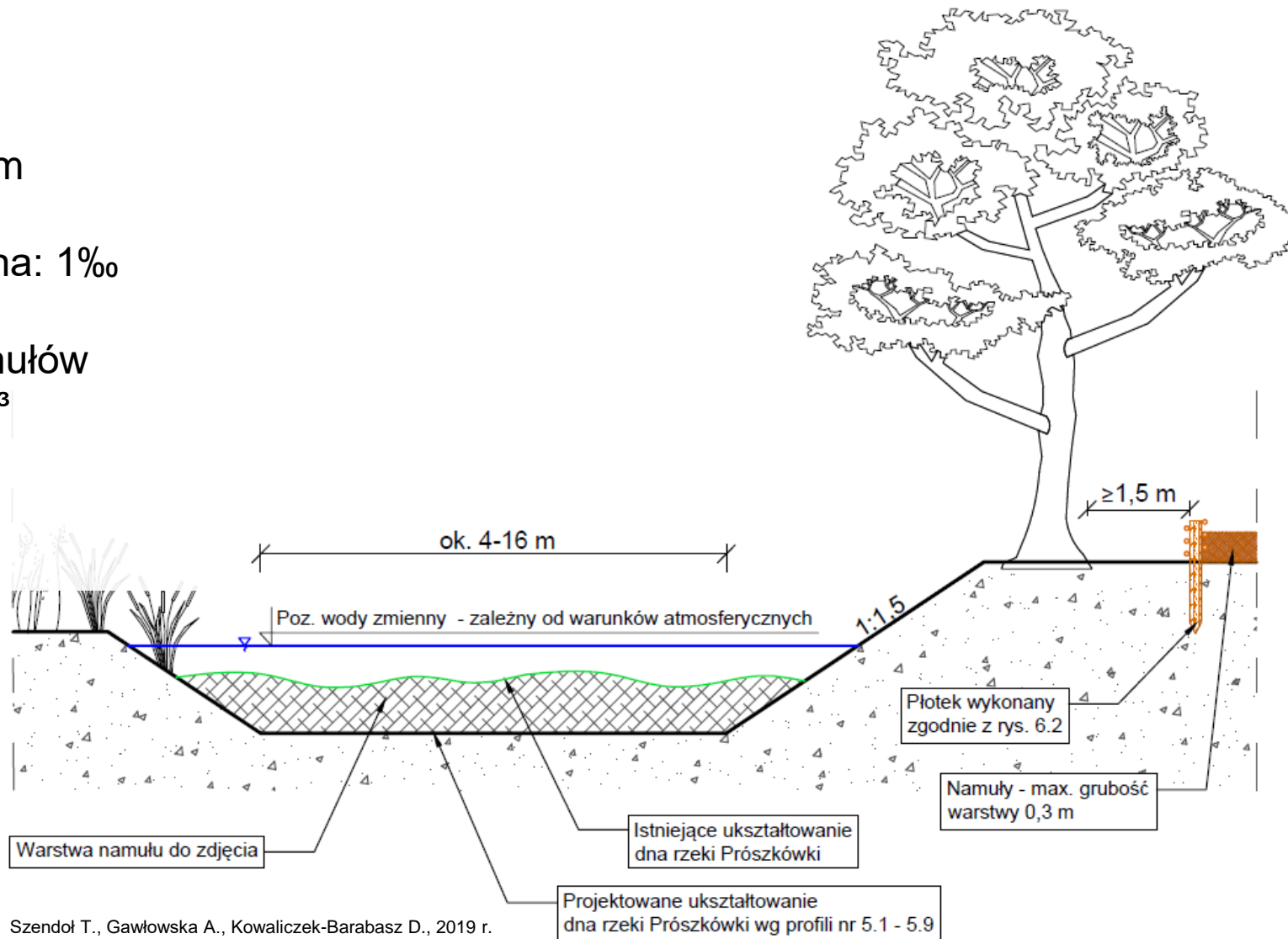
Pogłębienie: ok. 1 m

Pas szerokości: 4-16m

Planowany spadek dna: 1‰

Szacowana ilość namułów
uwodnionych: 4500m³

Okres prac: XI-II

Szendoł T., Gawłowska A., Kowaliczek-Barabasz D., 2019 r.

Ze względu na brak obowiązującego pozwolenia wodnoprawnego dla ww. zbiornika - brak możliwości obniżenia poziomu piętrzenia wody w stawie, a co za tym idzie konieczność prowadzenia prac metodą bagrowania. Problematiczny także dojazd na miejsce prac zlokalizowane w południowej części rezerwatu.

Rezerwat przyrody otoczony działkami własności prywatnej, z dominacją pól uprawnych. Część zachodnia rezerwatu przyrody porośnięta drzewostanem, następnie teren łożowiska oraz szuwar o grząskim podłożu. W wschodniej części rezerwatu przyrody znajduje się infrastruktura ścieżki edukacyjnej, a wzdłuż granicy biegnie rów toczący wodę. Jedynie od strony północnej droga gminna i miejsce z możliwością zwodowania sprzętu pływającego.

Obszar planowanych prac

Plan ochrony określa, iż odmulenie ma zostać poprowadzone korytem Prószkówki - od jej ujścia do rezerwatu przyrody, poprzez rozlewisko, do jej ujścia do stawu w jego południowej części. Zabieg ten ma za zadanie przywrócić główny nurt Prószkówki przez środek stawu. Problematiczne jednak ostatnie 150 m w obszarze rozlewiska rz. Prószkówka.

Obszar planowanych prac

Eksperci zwrócili uwagę, iż odmulenie koryta o szerokości 16 m na ostatnim odcinku zaplanowanych działań ochronnych będzie nieefektywne, ze względu na miękkie namuły w tym fragmencie, które zasklepią w krótkim czasie odmulony fragment. W związku z powyższym zostało zaproponowane rozwiązanie alternatywne (w przypadku gdy niemożliwym byłoby odmulenie całego zbiornika), aby na końcowym odcinku (ok. 150 m) zabiegowi poddać obszar o pow. 1 ha, dzięki czemu ograniczymy ekspansję trzciny pospolitej oraz zwiększymy efektywność tegoż działania.

Dziękuję za uwagę